

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/l. Vse pošiljate je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna šte. 1:50 Din. Članstvo „Pov. UJU—Ljubljana“ ima članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 2:50 od petih vrst. Ineratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Redukcija nadzornikov.

V ljubljanski oblasti je danes s Kastvom skupno 14 sreskih šolskih nadzornikov, v mariborski jih je dvanajst.

Na podlagi zadnjih odlokov ministrstva naj bi se število nadzornikov skrčilo v obeh oblastih na petnajst. Vzrok redukciji so budžetni oziri.

Stvarnih razlogov vlada za redukcijo ne more navajati, saj jih tudi ni, ampak interes šole zahteva celo, da bi se število nadzornikov zvišalo. Tako imamo na primer v Krškem okraju ta unikum, da se mora nadzornik peljati preko treh drugih okrajev in preko Ljubljane, ako hoče nadzorovati svoj okraj na spodnjem koncu. Stvarnih razlogov tudi ne more nihče navajati, ker obstoja odlok, da morajo nadzorniki po dvanajst v letu nadzorovati učne osebe in se je število šol in učnega osebja znatno zvišalo napram predvojnemu stanju. Delo v pisarnah je znatno narastlo, izpremembe učnega osebja so čedeče nego so bile prej. Tako je še polno stvarnih razlogov, ki govore odločno proti redukciji.

Zelo se je moral vsakdo začuditi, ko je izvedel za to namero, ker smo malo pred vestjo o nameravani redukciji nadzornikov čitali vest o imenovanju dveh novih nadzornikov na izpraznjena mesta, teden dni na to pa vest o nameravani redukciji. Počemu potem nova imenovanja?

Bližamo se tudi novemu šolskemu zakoncu. Po skoraj vseh načrtih bodo ostali oni nadzorniki, ki imajo najmanj tri leta nadzorniške prakse. Na podlagi določb šolskega zakona se bo tudi moralo število nadzornikov zvišati. Počemu torej sedaj redukcija?

To vse nam dokazuje, da je naša državna prosvetna politika brez vsakih stalnih linij, brez programa in brez stvarne poti, ki bi jo vodila.

Nadzorniški položaj že danes ni zavdanja vreden in težko je dobiti dobre nadzornike, ker se resno boji vsak vestnejši učitelj sprejeti tako mesto. Doklad nimajo nadzorniki nobenih, mnogi od njih so pri prejšnjem pavšalu morali celo svoj denar dodajati za izvrševanje svojih službenih nadzorniških dolžnosti. V zadnjem času so jim bili mesto pavšalov priznani potni stroški. Ne samo to, da ne morejo nadzorniki izhajati s temi potninami, ker je nad-

zorovanje nekaterih šol zvezano z velikimi nepravilnostmi, prenočevanjem itd., država jim niti ne izplača in ne vrne denarja, ki so ga iz svojega žepa založili za uradna nadzorovanja.

Avtoriteta nadzorniškega položaja se s tem ubija vedno bolj in bolj in od dne do dne huje. Vpliv in kompetenco se je sreskim šolskim nadzornikom odvzelo že v naravnost škodljivi meri za šolo in narodno prosveto.

In budžetni oziri, štedenje, ki naj se izvrši ravno pri nadzornikih?

Ali se pravi to štediti, če se bo še delazmožne nadzornike upokojilo in na njihova mesta imenovalo druge ter plačevalo potem dva namesto enega? Ali se pravi to štediti, če se skrči število nadzornikov, pomnožiti se bo pa moralo za ravno toliko učnih oseb v nadzorniških pisarnah, da bodo zmogli administrativne posle in ne bo trpela šola? Ali se pravi to štediti in prihraniti pri nadzorniških potninah, če se zmanjša število nadzornikov, zato se bo pa moralo plačevati ostalim nadzornikom toliko več potnin, ker bodo morali nadzorovati več šol in se bodo morale plačevati še daljše potnine, tako da se bodo stroški za nadzorovanje celo zvišali.

Vsa redukcija nadzornikov je brez glava!

Tako se ne rešuje nadzorniškega vprašanja, najmanj pa ni taka rešitev v korist šolstva in narodne prosvete. Nujno je res, da se reši že enkrat nadzorniško vprašanje, toda ta rešitev zahteva:

1. Da se nadzornikom pridobi stalnost, da bodo strokovno neodvisni in ne bodo eksponenti političnih strank;
2. da se jim zagotovi primerna doklada, odgovarjajoča njihovemu položaju;
3. da se jim zagotovi odgovarjajoči potni stroški za nadzorovanja;
4. da se jim število zviša in se jim omogoči ugaubljanje v pedagoške in sodobne moderne šolske probleme ter se s tem dvigne njih avtoriteto;
5. da se jim vrne kompetenco odločevanja in širšega delokroga, ki jim je bil v zadnjem času zelo okrnjen;
6. da se jim osvojevi administrativnih poslov in se jim prideli v to svrhu stalne nadzorniške pomočnike v pisarne.

Še par besed o kontraktualnih učiteljih iz Primorja.

Vprašanje kontraktualnega učiteljstva, ki se je priselilo v poslednjem letu iz Primorja, o katerem je pisal zadnji »Učiteljski Tovariš« v posebnem članku, ni samo vprašanje kruha za prizadeto učiteljstvo samo, ki je v zadnjih 8 letih posvetilo svoje najboljše moči delu med zaslužnim primorskim ljudstvom, ampak je tudi za Jugoslavijo samo, za jugoslovenski narod in vlado v še večji meri, prava zadeva časti, mimo katere ne more nihče, ki je res patriot, iti z zaprtimi očmi in gluhiimi ušesi.

Gorostasna praksa v nameščanju in plačevanju tega učiteljstva, ki se je uvedla pri nas v zadnjem letu, ne vem po čigavi

državno-pravni in finančno-politiški močdrosti, ni in ne more biti v čast ne narodu in niti državi, ker je krivična in socialna že sama na sebi, to je iz vidikov človečnosti, ki vendar ne more biti le gola — fraza. Še krivičnejša in strašnejša se mi vidi ta praksa, če jo gledam iz nacionalno-vzgojnega stališča, ker me vodi do paradoksnega zaključka, ki slovi nekako takole: Ti para — učitelj, ki si iz samih idealnih nagibov vztrajal v Primorju na svojem službenem mestu pod najtežjimi pogoji, ki si včasih delal celo v smrtni nevarnosti, živče od dneva do dneva samo za en dan, ki si zapostavljal dosledno svoje in lastne družine koristi koristim slovenskega naroda v

Primorju in s tem tudi koristim Jugoslavije same ... ti si danes, ko živiš na svobodnih jugoslovenskih tleh, človek — nižje vrste! Delal si za rod in domovino, a si danes v resnici brezpraven brezdomec, ki te v Italiji niso marali in si tu pa — odveč!

Vsota teh razmišljanj in njih spremljajočih čustev, ki se mora prizadetemu izobličiti v jasni in žarki luči pred dušnimi očmi, je gotovo trdna zavest, da je za vse svoje delo in trpljenje prejšnjih let poplačan tu, v svobodni domovini, ne samo z zapostavljanjem in vseobčim prezirnim, ampak celo prikrajšanim na najnujnejših materialnih sredstvih, ki so potrebna njemu in njegovi krvi za vsakdanje življenje. Kakšen življenjski »credo« naj se rodi prizadetemu učiteljstvu iz tega spoznanja, ne bom nadalje raziskoval?

In vendar vem iz lastnega osemletnega opazovanja, da se to učiteljstvo ni pehalo tam doli morda za kakimi materialnimi koristmi in da tudi tu ne pričakuje v plačilo za svoje eminentno narodno delo nikakih pečenih pišk in posebnih materialnih »brot«. Kar pričakuje od domovine, za katero je vendar precej pretrpel in storilo, je to, da se mu prizna in dodeli njegova pravica, ne morda v obliki miloščine, ki si jo more izprositi tudi berač na cesti, ampak čaka čiste in jasne pravice, ki mu gre kot človeku in kulturnemu delavcu. Živeti hoče na svobodnih tleh svobodno življenje, ne v izobilju in brezdelju, ampak v delu, ki naj bo plačano po vrednosti in vesti! Živeti hoče ob zmernem deležu vsakdanjega kruha, da se oddahne od trpljenja in dušnih bolesti zadnjih življenjskih let!

Da bo slika o postopanju z našim primorskim učiteljstvom v zadnjih časih tu pri nas še bolj jasna, nego more biti po izčrpnem članku v zadnjem »Učit. Tovariš«, naj ugotovim kot eden iz vrst teh nesrečnikov še sledeča dejstva:

I. Odpuščeni primorski učitelj mora pred zaposlitvijo za kontraktualno nameščenje v Sloveniji zaposliti za podelitev državljanstva SHS. Izločiti se mora tedaj iz Italijanske zveze državljanov, ker tako predpisujejo naša določila. Pogodba za kontraktualno mesto se sklene, in sicer ne na osnovi prejšnjih njegovih službenih let, ampak država ga smatra kot začetnika v službi ter mu nakaže plačo 1200 Din mesečno. Če ima ženo in otroke, se mu všteje še tozadevna draginjska doklada. Tako se zgodi, da mora učitelj z ženo in dvema otrokoma po resničnih 20 službenih letih živeti od plače 1700 Din. Pogodba je tako strogo obvezna za učitelja-kontraktualca, da se mu niti v slučaju rojstva novega družinskega člana ne prizna tozadevni povišek na draginjski dokladi. Slučaj po potrebi na razpolago.

Usoda višje pedagoške šole.

Iz ministrstva prosvete je izšel odlok, s katerim se ukine višji tečaj, to je tretji in četrti letnik na Višjih pedagoških šolah v Beogradu in Zagrebu.

Dokaz, da učiteljske želje niso ni najmanje upoštevane, a tem manj svete onim, katerim bi morale biti nedotakljive. Nič čudnega, ker pri nas je vse mogoče.

Šele v tekočem šolskem letu se je otvoril na pedagoških šolah omenjeni višji te-

vedle delovno šolo. Zdi se mi, da je ravno v tem tečaju tov. B. dobil v roke tisto neobhodno potrebno orodje, s katerim mora biti opremljen vsak učitelj, ki se hoče udejstvovati v delovni šoli, t. j. modeliranje (gnetenje), izrezovanje in nalepljanje, malo vaje v kartonaži, spoznanje lastnosti materiala i. dr. Tov. B. bo brezdomno pritrtil mojemu skromnemu mnenju, da mora znati te stvari, vsak učitelj, ki hoče delati z uspehom v delovni šoli. Kako naj pokaže učencu, kako se gnete razne oblike, reliefe i. dr., če še sam ni imel nikdar ilovice in peska v rokah? Kako naj izreže, sestavlja in naleplja črke, podobne, florise itd., če ne ve kako se skuha klej, kako se lepi, kako se drže škarje in nož?

Ročno delo je pripoznala tudi delovna šola in zato je v vseh dunajskih šolah, ki so delovne šole, v smislu definitivnega osnovnošolskega načrta za tekoče šolsko leto v učni načrt vnesla 3—4 tedenske ure risanja in ročnega dela za dečke in v izmernih 2—4 ure v dekliške šole. (Zeichnen und Handarbeit)

Zelo značilen, važen in prav se mi zdi povdarek tov. B., naj nikar ne poderemo vseh mostov za seboj. Spomnim naj le na početke boja za novo strujno v risanju, pred kakimi 25—30 leti. Brez premisleka smo zavrgli vse stare načine — a smo kmalu prišli do spoznanja, da je marsikaj starega dobro in porablivo. Tudi v državah, ki so

II. Kontraktualec, človek, ki živi ob tej plači pol meseca na dolg, se tolaži z boljimi časi in z upom na pridobljeno državljanstvo, ki ga sicer še nima v žepu, a ga bo že enkrat imel. Revež pa niti ne sluti, da je podelitev državljanstva v državi SHS taka gora, ki jo danes premagaš samo v slučaju, da si dobro podprt od vseh strani, nekaj zračni vehikel, ki te nosijo s seboj usmiljena krila te ali druge, ali pa vseh političnih strank. V nasprotnem slučaju se zadeva zavleče na 2 ali 3 leta. Tedaj, toliko je trpljenja moralnega in materialnega, ki ga moraš še prestopiti, da se ti odpre raj — urejenega službenega razmerja.

A tudi tu ni izključena možnost, da se znajdeš nekega dne spet na »beli cesti« ker »če si bil slab državljani Italije (kot Slovenec namreč, ki si reševal jugoslovensko misel tamo doli, tamo daleko!), ni izključeno, da ne boš še tu — (Citiram argumente nekega bivšega italijanskega diplomata, ki so v kljub svoji gorostasnosti vendarle našli na pristojnem mestu ugodna tla!)

Da se podelitev državljanstva SHS primorskemu učiteljstvu ovira pri nas z vsemi sredstvi, nam potrjuje dejstvo, da leži še danes preko 30 tozadevnih prošenj v uradu nekega našega državnega zastopnika zunaj države, ker mu je bilo tako naročeno od višje oblasti. In vsi ti prosilci so že kontraktualno nameščeni, služijo že v Jugoslaviji in ni za njih, tudi v slučaju, da se jim državljanstvo iz tega ali onega vzroka odreče, več poti nazaj! To je politika: Pridi le v hišo, da te o priliki vržem spet skozi okno.

Taka je tedaj resnica o položaju izgnanega primorskega učiteljstva! Tako je plačilo, ki so ga deležni borci za ohranitev slovenskega jezika na vročih primorskih tleh! In vse zato, ker so zadnji zapustili svojo zemljo in še takrat proti svoji volji, s težkim srcem in — z batino na hrbtu!

In zato sem tudi zapisal v začetku svojih besed, da trpi pri taki praksi ne samo prizadeti učitelj-trpin, ampak tudi nacionalna čast vsega jugoslovenskega naroda in države še posebej.

Treba je, da Beograd in vlada opustita to grešno prakso, ki ubija, v kolikor je ni že ubila, vso idealnost primorskega učiteljstva in ponižuje človeka-borca, ki je mogel z odločno voljo in čistim značajem upirati se najljutejšim napadom italijanskega imperializma, medtem ko je »zaslužna« politika taistemu imperializmu odprla vrata na široko v — našo svobodno državo. Kajti poniževanje takih ljudi v berače in brezpravnoro raje je nemoralno in mora pome-niti, ne samo za vsakega nacionalista, ampak celo za vsakega človeka, ki živi v naši državi, popolen kulturno državni — krah!

Janko Jankovič.

LISTEK.

A. NOVAK:

Malo odgovora k boju za moderno šolo pri nas.

Z velikim zanimanjem spremljam veličastni pokret, ki se zdaj že skoro zaključuje z zmago novodobne delavne šole v Avstriji in Nemčiji in obžalujem, da se dejansko ne morem udeleževati enakega pokreta tudi pri nas. Ko motrim ta boj v tujini, ki se je vnel že pred leti ter primerjam tiho in mirno pot našega šolstva, nisem bogve kako vesel. Res nismo velik narod, a vseeno je tako zatišje kaj slabo znamenje naše naprednosti in skrbi za povzdigo našega šolstva.

Prav prijetno sem bil presenečen, ko sem zvedel, da je tudi pri nas v Sloveniji učitelj, ki se je s pogumom vrgel v boj za delovno šolo. Z veseljem sem pohitel na predavanje, katero je imel tov. Bergant in sem mu prav iz srca hvaležen zanj. Vendar se mi zdi, da se je preostro izražal o rokotornem pouku in zato se zglašam k besedi.

Menda ravno tečaju za ročno delo v Aleksincu se imamo zahvaliti, da smo vendar enkrat dobili bojevnika in propagatorja

in takrat, kadar jo rabimo. Učenec si vežba pri takem pouku oko in roko — in če včasih po svoji volji in zamisleku ustvari kak malenkosten predmet — mu tega nikar ne zabranjemo. Naši otroci in odrasli so vajeni pohajkovanja iz večine zato, ker nikdar niso spoznali raznih malenkostnih del, ki človeku krajšajo čas in ga odvrščajo od raznih slabih razvad.

Naš človek hodi v gostilno v začetku, ne toliko radi pijače, kakor radi razvedrila in preganjanja dolgega časa. In če mu hočemo odvzeti alkohol, mu moramo mesto njega podati kaj drugega, kar ga bo razveseljevalo in mu krajšalo čas. Razen športa so pa tak nadomestek ona dela, ki so razširjena po vsej srednji in zapadni Evropi — posebno pa v Nemčiji pod imenom »Liebhäberskünst«. Šola bi morala vzbuditi zato v otroku ljubezen in veselje tudi do takega dela.

Vsakoletne razstave, ki so se polagoma začete otvarjati tudi pri nas, so za naše razmere prav na mestu, ker na ta način pokažemo nasprotnikom šole ves ogromen trud in delo, ki smo ga imeli, in jih polagoma sprizajnujemo s šolo in učiteljstvom. Bati se je pa prav posebno tistih učiteljev, ki nimajo ničesar ne v izlozbi, ne v zalogi.

Z učnim načrtom za ročno delo v novem učnem načrtu se pa tudi jaz ne strinjam, ker je ves zastarel in površen. O gnetenju, ki je najvažnejše za šolo nima niti